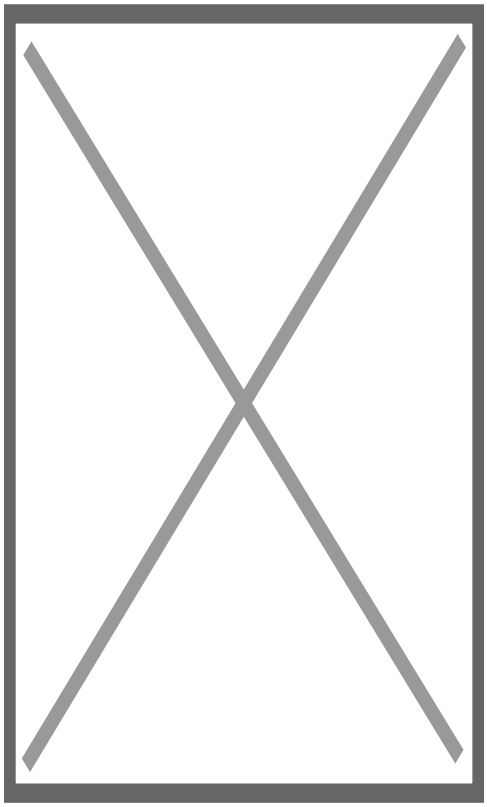
TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Ảnh hưởng Nghệ thuật Điêu khắc Hy Lạp đến tôn tượng Phật giáo

ISSN: 2734-9195 15:02 12/09/2021

Những ảnh hưởng của nghệ thuật Phật giáo Hy Lạp đã đế tận Trung Á, Trung Hoa và Nhật Bản. Trong hành trình này, văn hóa Hy Lạp đã thống nhất với văn hóa của hàng chục dân tộc khác, và chứng minh rằng nghệ thuật không có biên giới.

Những cuộc chiến tranh của Alexandros Đại đế là một loạt các cuộc chinh phục vũ lực của vua Macedonia Alexandros III, từ trận đầu chạm trán với nước Ba Tư hùng mạnh của vua Darius III, sau đó chống nhau với các vị thủ lĩnh địa phương và các lãnh chúa xa tới tận phía Đông miền Punjab, Ấn Độ.

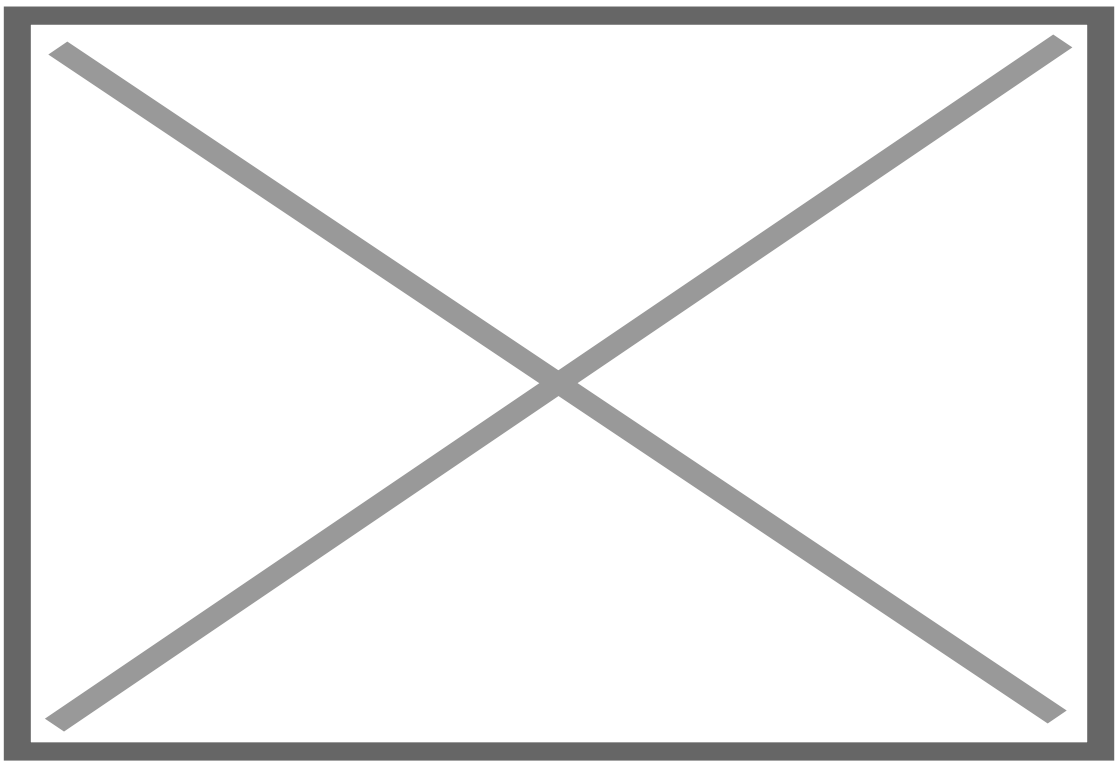
Alexandros được coi là một trong những nhà quân sự tài ba nhất mọi thời đại và là một trong số ít tướng lĩnh chưa bao giờ thua trận trong suốt sự nghiệp cầm quân. Cho tới khi ông băng hà, Alexandros đã chinh phục hầu hết cả thế giới theo tư duy và quan niệm của người Hy Lạp cổ đại.

Thời đó, Hy Lạp nổi danh không chỉ các tác phẩm nghệ thuật về điêu khắc, mà còn cả những người thợ thủ công, nhà khoa học và cả nền văn hóa Hy Lạp đã vươn ra và du nhập vào văn hóa Ấn Độ và văn hóa Phật giáo. Văn hóa Phương Tây "hội tụ" trong văn hóa phương Đông.

Các vị Phật, Bồ tát với các đặc điểm của các vị thần Hy Lạp, nhưng cũng hoạt động với các đại diện từ thần thoại Hy Lạp tồn tại cho đến ngày nay, chứng tỏ ảnh hưởng của tư tưởng Hy Lạp cổ đại, nhưng không làm mất đi các đặc điểm của văn hóa Ấn Độ.

Sự hiện diện của người Hy Lạp ở phương Đông

Ảnh hưởng của Hy Lạp lên sự hình thành của các truyền thống Phật giáo Đại thừa, được ước tính đã kéo dài từ thế kỷ thứ 4 trước Tây lịch đến thế kỷ thứ 5 sau Tây lịch, và bị suy tàn cùng với sự mở rộng của Hồi giáo.

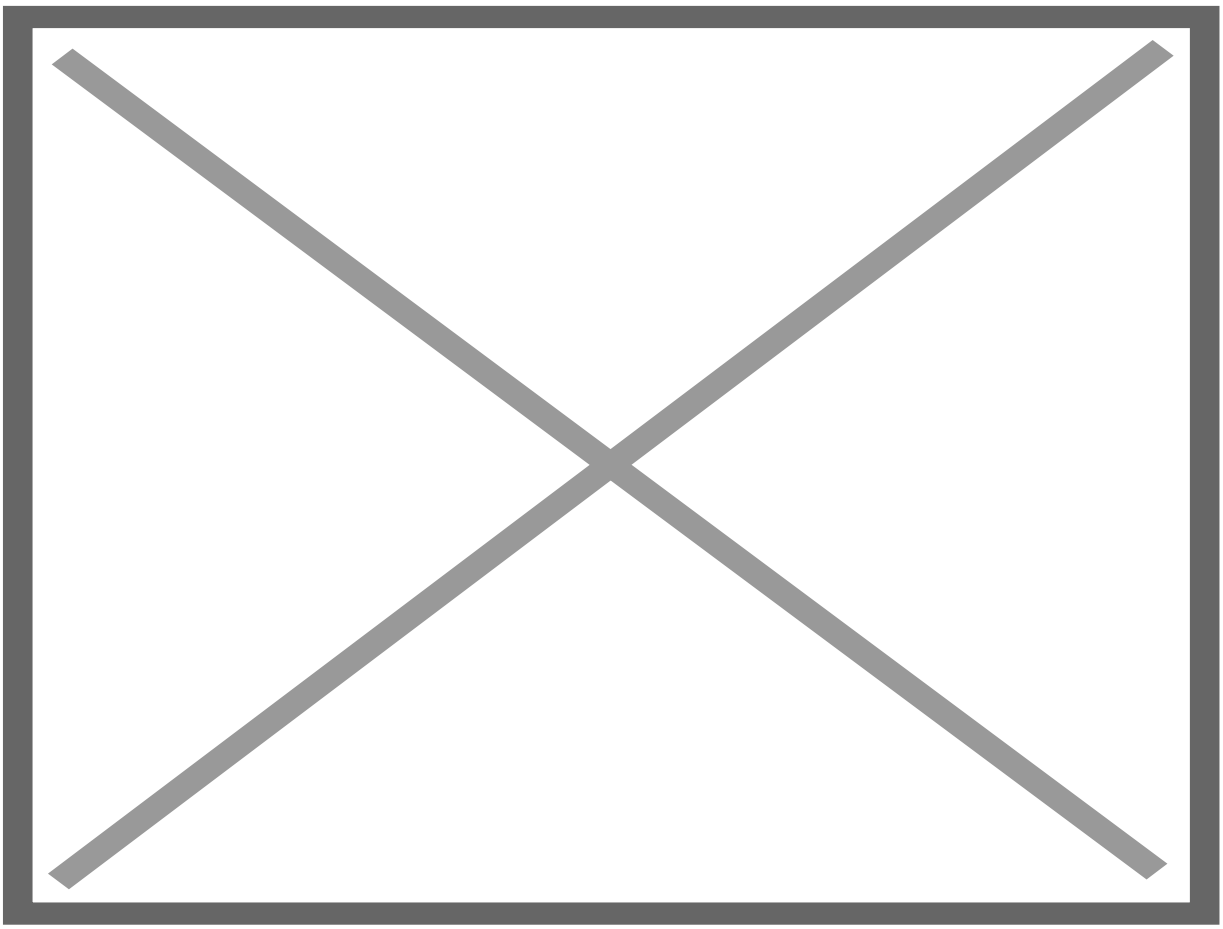
Trong các khu vực bị chinh phục, Alexandros Đại đế thành lập các thành phố mới như Alexandria của Ixus và Alexandria của Caucasus ở Bactria.

Alexandria cũng nổi tiếng nhờ ngọn hải đăng Alexandria, một trong 7 kỳ quan của thế giới thời thượng cổ, khu văn hoá Museion nơi tập trung tinh hoa của giới trí thức Cổ Hy Lạp.

Năm 323 trước Tây lịch, sau khi Alexandros Đại đế băng hà, những vị vua kế vị ông đã xây dựng vương quốc của riêng họ, Trong số đó có Seleukos I (Vạn

Thắng vương, tại vị: 305 trước TL-281 trước TL), người đã thành lập Đế chế Seleukos, kéo dài đến tận Ấn Độ. Ông đã thành lập một liên minh với nhà vua Ấn Độ là Chandragupta Maurya và đã thành lập một số thành phố mới trong đó có Antioch và Seleucia.

Sau đó phần phía đông của Vương quốc Seleukos bị tách ra và Vương quốc Hy Lạp độc lập Bactria được thành lập, phát triển thành Vương quốc Ấn-Hy Lạp. Bactria là một phần của vùng ngoại biên thế giới Iran và vùng lãnh thổ này ngày nay thuộc về Afghanistan, Tajikistan, Uzbekistan và một phần nhỏ của Turkmenistan.

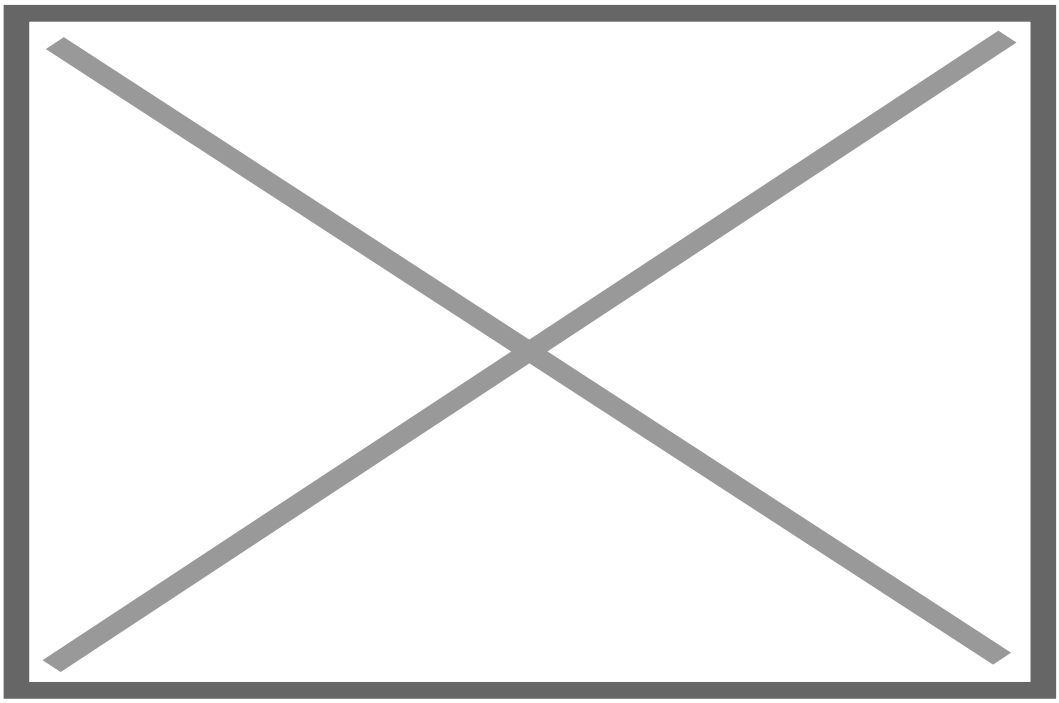

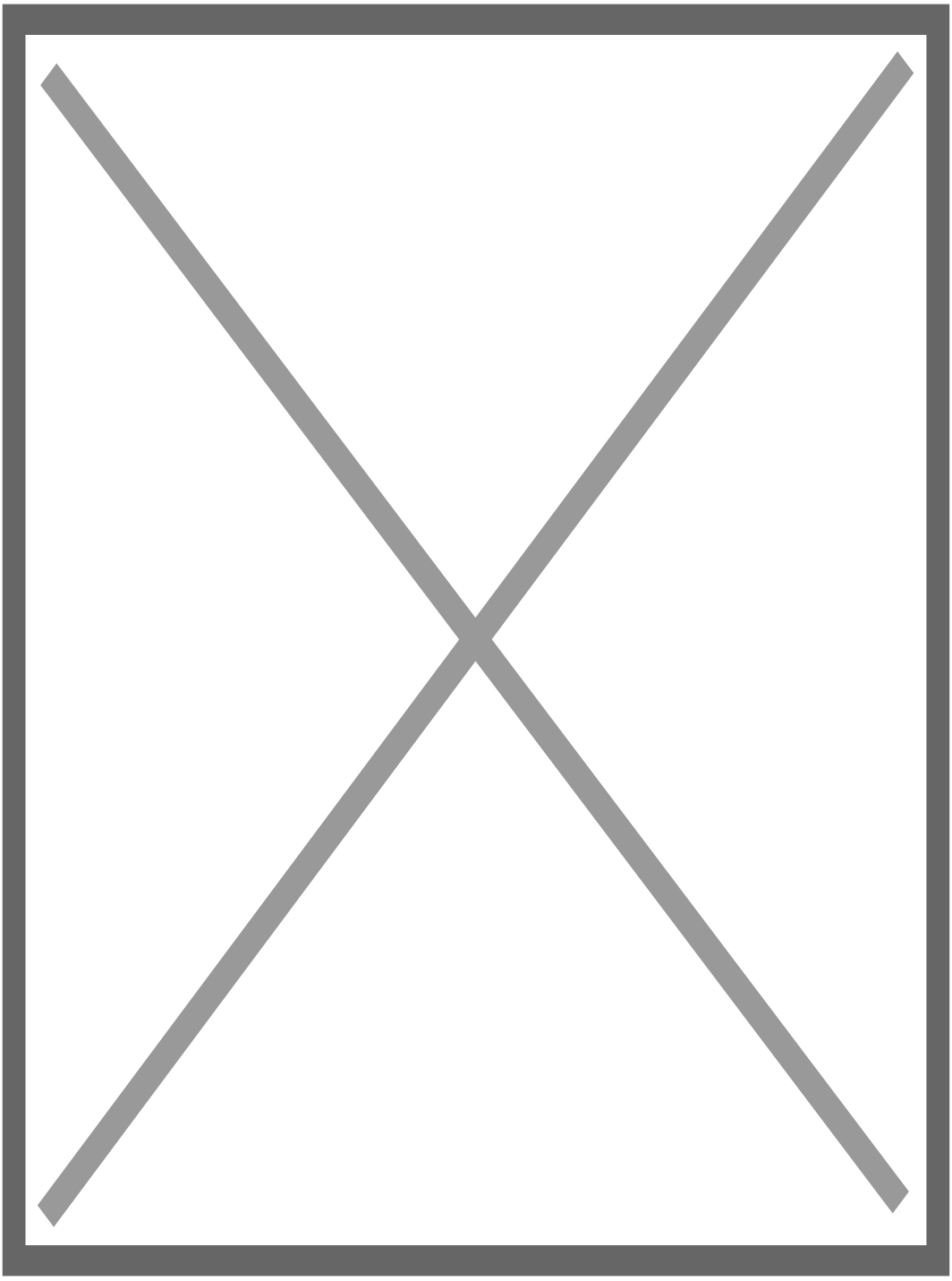
Biên giới phía đông của Bactria là khu vực Gandhara cổ đại. Ngôn ngữ Bactria là ngôn ngữ thuộc nhóm Đông Iran, là một nhóm ngôn ngữ của ngữ tộc Ấn-Iran, một tộc của ngữ hệ Ấn-Âu.

Nó tiếp tục với Đế chế Hy Lạp hóa một phần của những người du mục Kousanite, trong thế kỷ thứ 1 đến thứ 3 đã áp dụng nhiều đặc điểm của văn hóa Hy Lạp, chẳng hạn như bảng chữ cái, phong cách nghệ thuật và các trào lưu triết học.

Tượng Phật "nét văn hóa Hy Lạp"

Nghệ thuật Phật giáo Hy Lạp phát triển mạnh mẽ tại miền bắc Pakistan ngày nay, trong các khu vực như Gandhāra, một vùng miền Tây bắc Ấn Độ, ngày nay thuộc về Afghanistan và một phần của Pakistan. Ngày xưa Gandhāra là một trung tâm văn hóa nghệ thuật Phật giáo. Mặc dù chủ đề của các tác phẩm là Phật giáo, nhưng lại mang phong cách và ảnh hưởng văn hóa Hy Lạp.

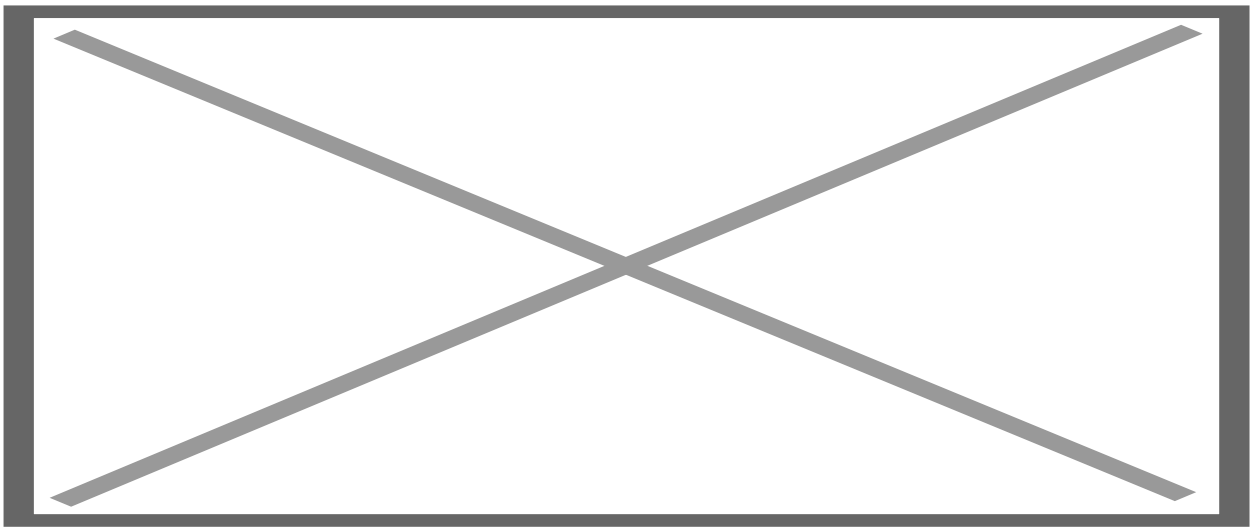

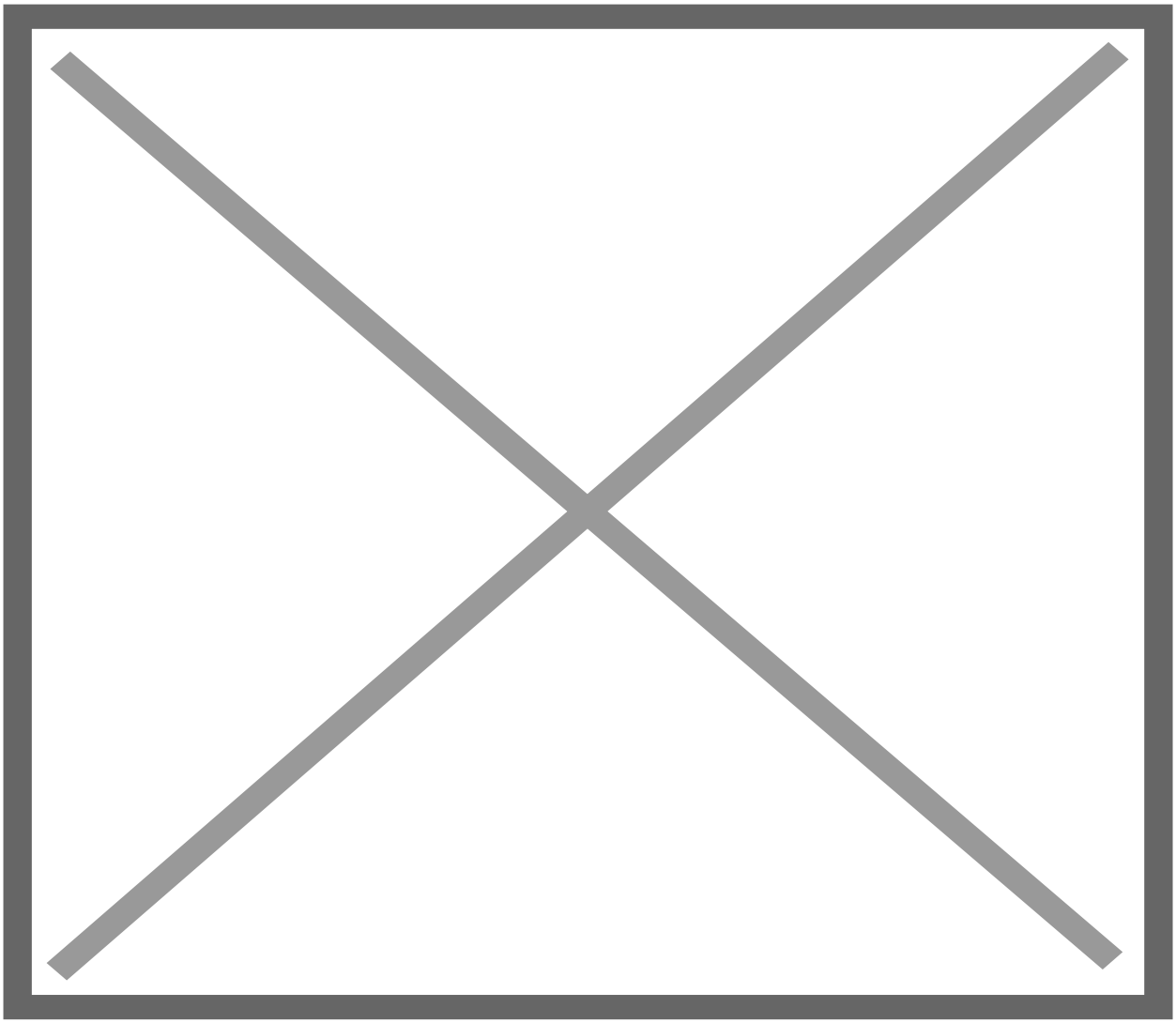
Trong số các tác phẩm nghệ thuật điêu khắc được tạo ra thời bấy giờ có tượng Phật, tượng các vị Bồ tát.

Trên thực tế, bức chân dung mang hình người đầu tiên của đức Phật đã được tìm thấy ở Gandhāra và được cho là lấy cảm hứng từ những điêu khắc của người Hy Lạp về các vị thần của họ, như Apollo chẳng hạn. Theo truyền thống Ấn Độ trước đó, họ thường chỉ miêu tả ông bằng các biểu tượng, chẳng hạn như Cây bồ đề. Như vậy, bạn có thể tưởng tượng rằng đức Phật đã thực sự được điêu khắc bởi thẩm mỹ của người Hy Lạp...!

Để nhấn mạnh hơn nữa những ảnh hưởng văn hóa này, cũng có tác phẩm nghệ thuật cho thấy Heracles (Hercules) từng là người bảo vệ của đức Phật. Và người ta nghĩ rằng tác phẩm nghệ thuật này có thể đã truyền cảm hứng cho Vajrapani Kim Cương Thủ Bồ Tát - một trong những vị Bồ tát của Phật giáo Đại thừa - và là hóa thân của vị thần Nhật Bản sau này, Shukongoushin. Thật thú vị khi xem xét có bao nhiêu trao đổi văn hóa đã diễn ra trong những tầng giao thoa như vậy đó.

Đức Đạt Lai Lạt Ma thứ 14 đã viết: "*Một trong những đặc điểm nổi bật của trường phái nghệ thuật Gandhāra xuất hiện ở đông bắc Ấn Độ, rõ ràng nó đã bị ảnh hưởng bởi chủ nghĩa tự nhiên của phong cách Hy Lạp cổ điển. Do đó, trong khi những hình ảnh mô tả này vẫn truyền tải được sự bình yên của nội tâm khi áp dụng lời dạy của đức Phật, chúng cũng cho chúng ta hình ảnh về những người hàng ngày đã sinh hoạt, đi bách bộ, nói chuyện và ngủ. Tôi cảm thấy rằng điều này rất quan trọng. Những hình ảnh đại diện này truyền cảm hứng bởi chúng ta không chỉ thể hiện mục đích mà còn thể hiện ý thức về những gì mỗi người có thể đạt được miễn là họ cố gắng*".

Ngoài đức Phật, các vị Bồ tát khác có hình thức gợi nhớ đến các vị thần Hy Lạp cổ đại. Vị Hộ pháp Vajrapani được tạo ra với các yếu tố mô phỏng của hình tượng Hercules.

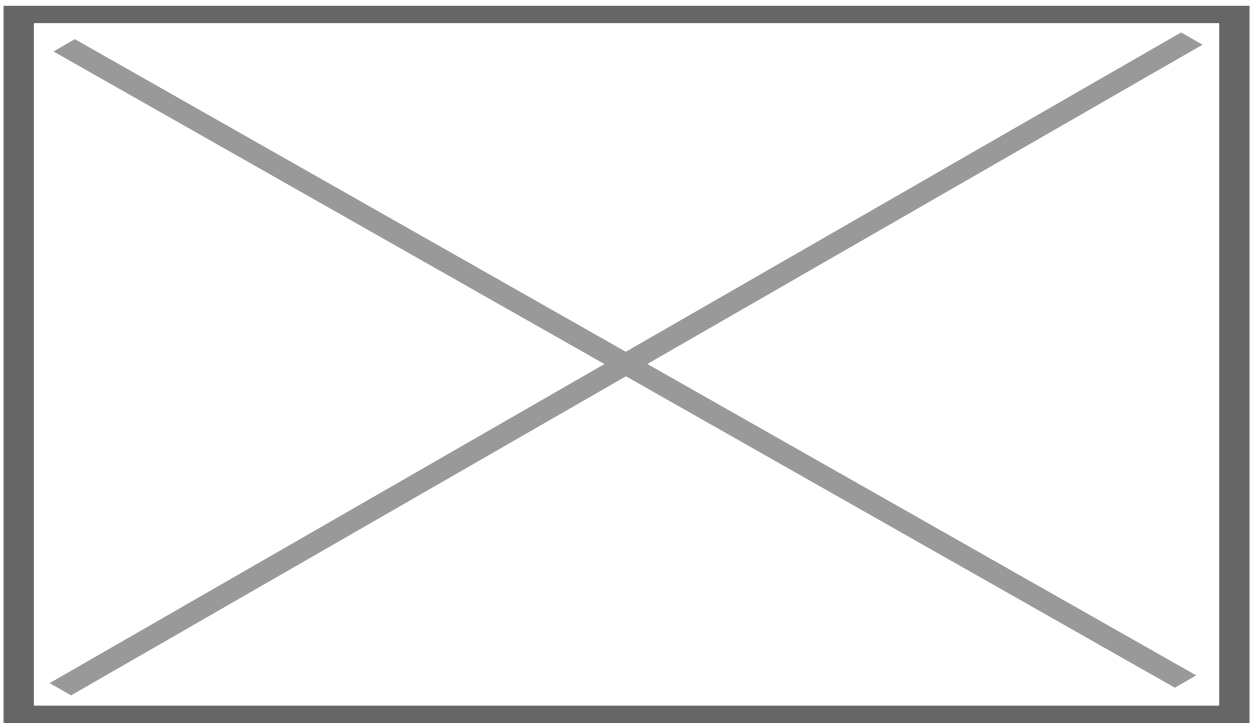
Vajrapani tên gọi của Bồ Tát theo truyền thống Đại thừa là Đại Lực Kim Cương Thủ, hay Đại Hùng Đại Lực Đại Thế Chí Bồ Tát.

Ngài là một vị Bồ Tát nổi tiếng trong truyền thống Phật giáo Đại thừa.

Vị Bồ Tát này nêu biểu cho uy dũng, cho sức mạnh vô song có thể giúp hành giả vượt qua mọi chướng ngại trên con đường thực hành Phật Pháp.

Dần dần, họ tham gia các tác phẩm với các sinh vật Hy Lạp cổ đại khác, chẳng hạn như Nhân mã (Kentauros) một sinh vật trong thần thoại Hy Lạp có nửa thân trên của con người và toàn bộ phần dưới của con ngựa. Trong thần thoại Hy Lạp, loài nhân mã cùng tồn tại với con người, các anh hùng và các thần nhưng sống tại vùng núi của Thessalía. Triton, một thần trong thần thoại Hy Lạp, là sứ giả của biển. Nữ thần biển (Nereid) là những thần nữ sống ở vùng biển trong

thần thoại Hy Lạp cổ đại, những thần nữ này có nhiều điểm tương đồng với nàng tiên cá. Con đường thiêng liêng uốn khúc, Cánh quạt thời tiết, Thần rượu nho.

Trong các cuộc khai quật tại khu vực, người ta đã phát hiện tiền xu có hình vị vua Ấn-Hy Lạp Menander I, các con dấu và tượng dưới dạng Athena và Eros.

Ngay cả kiến trúc của họ cũng bị ảnh hưởng. Theo các báo cáo bằng văn bản, theo truyền thuyết thời kỳ đầu của Cơ đốc giáo, Taxila đã được sứ đồ Thomas đến thăm vào thời Parthia, ông đã nói rằng: "*Thành phố có một lâu đài xung quanh giống như các thành phố Hy Lạp, các đường phố gợi nhớ đến các đường phố của Athens và những ngôi nhà hai tầng*".

Những ảnh hưởng của nghệ thuật Phật giáo Hy Lạp đã đế tận Trung Á, Trung Hoa và Nhật Bản. Trong hành trình này, văn hóa Hy Lạp đã thống nhất với văn hóa của hàng chục dân tộc khác, và chứng minh rằng nghệ thuật không có biên giới.

Thích Vân Phong biên tập *(Nguồn: Μηχανή του Χρόνου)*